

Bijlage III

Overzicht methoden en programma's op het terrein van kindermishandeling Nederlands Jeugdinstituut (NJI)

Toelichting overzicht

In onderstaand schema is een overzicht opgenomen van *preventieve* en *curatieve* interventies uit de Databank Effectieve Jeugdinterventies die in verband met kindermishandeling uitgevoerd (kunnen) worden. In deze databank zijn interventies opgenomen die door een onafhankelijke erkenningscommissie zijn beoordeeld op kwaliteit en effectiviteit en erkend.

In de tabellen zijn de interventies onderverdeeld naar de mate van effectiviteit, volgens de categorieën van de databank Effectieve Jeugdinterventies:

- Bewezen effectief. Wanneer er meer onderzoek is of onderzoek met meer bewijskracht, dan komt een interventie bij positieve resultaten in aanmerking voor 'bewezen effectief'.
- Waarschijnlijk effectief. Een interventie is effectief als uit onderzoek naar voren komt dat er in de praktijk bepaalde doelen beter mee worden bereikt dan met andere interventies of met niets doen. Is er weinig onderzoek of onderzoek met beperkte bewijskracht dan is er bij positieve resultaten sprake van 'waarschijnlijk effectief'.
- Theoretisch goed onderbouwd. Een interventie krijgt deze classificatie als deze op z'n minst goed beschreven is en als aannemelijk is gemaakt dat met die interventie het gestelde doel kan worden bereikt.

Naast de interventies die zijn opgenomen in de databank, zijn in de tabellen ook specifieke veelbelovende interventies opgenomen die nog niet in de databank staan.

Specifieke interventies voor het stoppen van kindermishandeling en voorkomen van herhaling

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectiviteit
Parent Child Interaction Therapy (PCIT)	Verbeteren van opvoedvaardigheden en verminderen van gedragsproblemen van kinderen en het verbeteren van de kwaliteit van de ouder- kind relatie	Kinderen van 2 tot 8 jaar en hun ouder(s)	Theoretisch goed onderbouwd
Families First	Voorkomen van uithuisplaatsing van één of meerdere kinderen, gezinssituatie tot rust brengen en vergroten van competenties van gezinsleden	Gezinnen die in een crisis verkeren	Theoretisch goed onderbouwd
Triple P Pathways	Het optimaliseren van de veiligheid van het kind in brede zin en het minimaliseren van risicovolle opvoedsituaties	Ouders van kinderen van 0-16 jaar, die moeite hebben met het hanteren van woede en/of denken dat hun kind expres ongewenst gedrag laat zien	(Nog) niet opgenomen in databank ¹
Veilig, Sterk en Verder	De veiligheid thuis herstellen en de kinderen zich weer veilig laten voelen in de relatie met hun ouders	Kinderen en de mishandelende pleger	(Nog) niet opgenomen in databank
Multisysteem	Voorkomen van herhaling van	Gezinnen waar	(Nog) niet opgenomen in

¹ Het programma Triple P is in zijn geheel opgenomen in de databank Effectieve Jeugdinterventies met de erkenning Theoretisch goed onderbouwd. Er wordt in de beschrijving in de databank echter geen aandacht besteed aan deze specifieke variant van het programma.

Therapie Child Abuse and Neglect (MST-CAN)	kindermishandeling en voorkomen van uithuisplaatsing	mishandeling heeft plaatsgevonden met kinderen tussen de 6 en 17 jaar	databank ²
Voorzorg	Opvoedingsvaardigheden versterken om kindermishandeling te voorkomen	Jonge, aanstaande, moeders.	(Nog) niet opgenomen in databank
Stevig ouderschap	Opvoedingsvaardigheden versterken om kindermishandeling te voorkomen	Gezinnen met een pasgeboren kind	(Nog) niet opgenomen in databank
Marietje Kessels Project	Professionals proberen de kans op mishandeling of seksueel misbruik te verkleinen	Leerlingen groep 7 en 8 in het regulier en speciaal onderwijs.	(Nog) niet opgenomen in databank

Specifieke interventies voor het beperken van de gevolgen voor kinderen

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectiviteit
Eye Movement Desensitization & Reprocessing (EMDR)	Negatieve traumatische ervaring omzetten in herinnering zonder stress en spanning	Mishandelde kinderen en volwassenen	Theoretisch goed onderbouwd
Horizonmethodiek	Ouders en kinderen helpen bij verwerking van opgelopen trauma; verminderen van PTSS klachten	Kinderen 4 tot 18 jaar en hun niet-mishandelende ouder(s)	Theoretisch goed onderbouwd
STEPS	Verminderen van PTSS klachten ten gevolge van eenmalig seksueel geweld	Meisjes van 13 t/m 18 jaar met een posttraumatische stressstoornis als gevolg van seksueel misbruik	Theoretisch goed onderbouwd
Let op de Kleintjes	Verwerken van de ervaringen en verminderen van de gevolgen ervan	Kinderen als getuige van het geweld en hun moeder	(Nog) niet opgenomen in databank
Intensieve Orthopedagogische Gezinsbegeleiding	Ingrijpen in crisissituatie en uithuisplaatsing voorkomen	Gezinnen met kinderen van elke leeftijd die meervoudige en ernstige problemen hebben en/of een langdurige hulpverleningsgeschiedenis.	(Nog) niet opgenomen in databank
Jeugdhulp Thuis	Ingrijpen in crisissituatie en uithuisplaatsing voorkomen	Gezinnen met kinderen van 0 tot 18 jaar die ernstige en complexe problemen hebben.	Theoretisch goed onderbouwd
Orthopedagogische Video Gezinsbehandeling	Ingrijpen in crisissituatie en uithuisplaatsing voorkomen	Gezinnen met opvoedingsproblemen waaraan een ernstige verstoorde communicatie tussen de ouders en het kind	(Nog) niet opgenomen in databank

² Het programma MST is in zijn geheel opgenomen in de databank Effectieve Jeugdinterventies met de erkenning Theoretisch goed onderbouwd. Er wordt in de beschrijving echter geen aandacht besteed aan deze specifieke variant van het programma. Meer informatie over MST-CAN staat op de website van MST Nederland: www.mst-nederland.nl.

		(van 0 tot 18 jaar) ten grondslag ligt.	
Denken en Voelen	Gevolgen van mishandeling te verhelpen, verminderen, of draaglijk maken.	Normaal begaafde jongeren van 12 tot 18 jaar die verblijven in een residentiële voorziening voor jeugdhulpverlening	(Nog) niet opgenomen in databank
ASJA	Residentieel curatief programma voor meisjes slachtoffer loverboys	Meisjes en jonge vrouwen van 12 t/m 23 jaar die via loverboy-constructies in de prostitutie of in een 'grijs' prostitutiecircuit terecht zijn gekomen.	Theoretisch goed onderbouwd

Algemene interventies

De volgende tabel geeft een overzicht van algemene interventies. Deze zijn niet specifiek gericht op kindermishandeling, maar zijn wel bruikbaar om bepaalde doelen te bereiken.

Algemene interventies

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectiviteit
Incredible Years	Verbeteren van opvoedvaardigheden en verminderen van gedragsproblemen van kinderen	Ouders van kinderen met gedragsproblemen van 3 tot en met 6 jaar	Bewezen effectief
Video-feedback Intervention to Promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPP-SD)	Versterken van ouderlijke sensitiviteit en het bevorderen van consistente maar sensitieve disciplineren.	Ouders van kinderen van 1 tot en met 3 jaar met lastig gedrag	Bewezen effectief
Voorwaardelijke Interventie in Gezinnen (VIG)	Een veilige opvoedingssituatie creëren en hulpverlening in een vrijwillig kader (weer) mogelijk maken	Multiprobleemgezinnen met een kind jonger dan zestien jaar	Theoretisch goed onderbouwd
Jeugdhulp Thuis	De gezinssituatie veranderen, zodat voor het kind een aanvaardbare opvoedingssituatie ontstaat	Multiprobleemgezinnen met kinderen van 0 tot 18 jaar	Theoretisch goed onderbouwd
Multisysteem Therapie (MST)	Terugdringen van antisociaal en delinquent gedrag van het kind en verbeteren van het functioneren van de gezinsleden	Kinderen met ernstig antisociaal en delinquent gedrag, die op het punt staan om uit huis geplaatst te worden	Theoretisch goed onderbouwd
Intensieve Orthopedagogische Gezinsbehandeling (IOG)	Het kind kan in een veilig gezinsklimaat opgroeien en zich ontwikkelen en de gezinsleden hebben meer vaardigheden om gebruik te maken van hun sociale netwerk	Gezinnen met kinderen van elke leeftijd die meervoudige en ernstige problemen hebben en/of een langdurige hulpverleningsgeschiedenis	Theoretisch goed onderbouwd
Orthopedagogische Video Gezinsbehandeling (OVG)	Uithuisplaatsing voorkomen of verkorten, ontwikkelingsmogelijkheden van het kind vergroten en	Gezinnen met opvoedingsproblemen waaraan een ernstige verstoorte	Theoretisch goed onderbouwd

	zijn of haar gedragsproblemen verminderen, verbeteren van de communicatie tussen gezinsleden, opvoedingsvaardigheden van ouders vergroten en opvoedingsonmacht verkleinen	communicatie tussen de ouders en het kind (van 0 tot 18 jaar) ten grondslag ligt	
Beter met Thuis	Ontlasten van ouders en kinderen en het gelijktijdig mobiliseren en vergroten van de opvoedingscompetentie van de ouders, het behandelen van de problemen van de kinderen en het verbeteren van het functioneren van het gezin.	Gezinnen met complexe problematiek die zich uit in gedragsproblemen van het kind (6 tot 15 jaar) en pedagogische onmacht van de ouders	Theoretisch goed onderbouwd

Overzicht methoden op het terrein van huiselijk geweld **MOVISIE**

Toelichting overzicht

In onderstaand schema is een overzicht gegeven van interventies uit de Databank Effectieve interventies huiselijk geweld die in verband met huiselijk geweld uitgevoerd (kunnen) worden. Voor de verschillende interventies is de beschikbare (onderzoeks)informatie opgenomen over de onderbouwing, praktijkervaringen en effectiviteit. In tegenstelling tot de databank van het NJi kent de databank van MOVISIE, mede vanwege haar korte bestaansgeschiedenis, vooralsnog geen erkenningscommissie die een onafhankelijk oordeel geeft over mogelijke effectiviteit.

In het schema is aangegeven of er *effectonderzoek* is gedaan naar de interventies. Bij *onderzoek naar praktijkervaringen* gaat het om interne of externe (proces)evaluaties welke zicht geven op het bereik van de interventie, de succes en faalfactoren en de waardering van de professionals en de doelgroep.

Onder het kopje *onderbouwing* wordt aangegeven of er bij de ontwikkeling van de interventie in min of meerdere mate gebruik is gemaakt van wetenschappelijke inzichten, theorieën of modellen.

Preventieve interventies

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectonderzoek	Onderzoek naar praktijkervaring	Onderbouwing
Stay in Love	Voorkomen dat jongeren (in de toekomst) een gewelddadige relatie ontwikkelen.	VMBO-leerlingen 12-15 jaar	Nederlands en buitenlands	Ja	Ja
Je lijf je lief	Het beter herkennen en respecteren van de eigen grenzen en die van anderen op het gebied van seksualiteit.	Leerlingen 1 ^e 2 ⁿ 2 ^e jaar praktijkonderwijs	Nee	Ja	Ja
Your Right to Choose	Een bewustwordingsproces op gang brengen over het recht op vrije partnerkeuze.	Leerlingen en leerkrachten	Nee	Nee	
Vlinders in onweer	Agressie regulatie cursus voor (v)echtparen	Volwassen (vecht)paren	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht

Voor het te laat is	Structureel doorbreken van de geweldsspiraal.	Allochtone (potentiële) plegers van huiselijk geweld	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht
Motiverende gespreksvoering	Op gang brengen van gedragsverandering bij cliënten, via het ontwikkelen van de motivatie.	Alle cliënten	Buitenlands	Nee	Ja

Stysteemgerichte interventies

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectonderzoek	Onderzoek naar praktijkervaring	Onderbouwing
Eigen Kracht conferentie	Burgers zeggenschap en regie laten houden over hun eigen leven, ook als er problemen zijn.	Gezinnen met complexe problemen	Nederlands en buitenlands	Ja	Ja
Eerste hulp na een huisverbod	Binnen de eerste tien dagen na het opleggen van een huisverbod de dreiging van huiselijk geweld weg nemen.	Voor gezinnen die te maken hebben met een tijdelijk huisverbod	Nederlands	Ja	Ja
Geweldloos verzet in gezinnen	Einde maken aan het gewelddadige of anderszins destructieve gedag van kind zonder dat dit tot escalatie leidt.	Gezinnen met agressieve en gewelddadige kinderen	Buitenlands	Ja	Ja
Begeleide Terugkeer	Beëindigen van geweld in een relatie en indien mogelijk en gewenst het voortzetten van de relatie.	Hulp na opvang gericht op hereniging	Nederlands	Ja	Ja
Signs of safety	Veilige (opvoed)situatie voor het kind creëren door een partnerschap aan te gaan met de ouders.	Gezinnen met ernstige opvoedingsproblemen	Buitenlands	Nee	Ja
Multifocus	Geweld en onveiligheid in het gezin stoppen, het gezin helpen de regie over het eigen bestaan te hervinden, de interne relaties binnen het gezin versterken en de kans op herhaling reduceren.	Voor gezinnen die te maken hebben met een tijdelijk huisverbod of crisis na huiselijk geweld	Nee	Ja	Ja
De Aanpak	Geweld in de partnerrelatie stoppen, de verwerking op gang te brengen en bevorderen dat beide ouders actief participeren in de opvoeding en zorg voor hun kinderen.	Hulp na opvang slachtoffer	Nee	Ja	Ja
Oranjehuis	Doorbreken van de geweldsspiraal in het gezin en de betrokkenen zodanig toerusten dat zij contact kunnen houden.	Hulp na opvang	Nee	Ja	Ja

Interventies gericht op slachtoffers (partners)

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectonderzoek	Onderzoek naar praktijkervaring	Onderbouwing
Aware	Veiligheid bieden aan de cliënt en de kinderen en hulpverlening op gang brengen.	Slachtoffers van ernstig geweld	Nederlands en buitenlands	Ja	
Uit de schaduw van de ander	Stoppen van het partnergeweld en het doorbreken van de cirkel van geweld die leidt tot sociaal isolement.	Vrouwen die mishandeld worden	Nederlands	Ja	Ja
MeMoSa	Afname van huiselijk geweld / partnergeweld. Uitbreiding van het sociale netwerk. Verbetering van de psychische gezondheid. Bewustwording van effect van partnergeweld op de kinderen. Acceptatie van (professionele) hulp voor moeder en kind(eren).	Moeders die te maken hebben met huiselijk geweld	Buitenlands	Ja	Ja
8 fasenmodel	Doelgericht werken aan toekomst en om instellingen concrete instrumenten aan te reiken om cliënten daarbij te ondersteunen.	Cliënten in de opvang	Buitenlands	Ja	
Als ik haar was	Slachtoffers uit hun isolement te halen, hen duidelijk te maken dat zij niet de enige zijn die met huiselijk geweld te maken hebben en dat er mogelijkheden zijn om hun situatie te veranderen.	Allochtone slachtoffers huiselijk geweld	Nee	Ja	
Critical Time Intervention	Mensen met complexe problemen te verbinden met de juiste zorg.	Vrouwen in de opvang	Nederlands onderzoek loopt	Nog niet in kaart gebracht	Ja
Krachtwerk	Een veilig en zo zelfstandig mogelijk leven helpen op te zetten	Vrouwen in de opvang	Nederlands onderzoek loopt	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht
Van geluk tot geweld	Op zoek gaan naar de mogelijkheden om het geweld binnen de relatie te stoppen en herhaling te voorkomen.	Slachtoffers van huiselijk geweld (ambulante groepstraining)	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht
Gericht op de toekomst	Het relationeel geweld een plek te geven en de kans op herhaling te voorkomen.	Slachtoffers van huiselijk geweld (ambulante groepstraining)	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht

Interventies gericht op kinderen als getuige van huiselijk geweld

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectonderzoek	Onderzoek naar praktijkervaring	Onderbouwing
Moeder-kind cursus	Voorkomen van (verergering van) psychische problemen bij kinderen.	Kinderen 2-6 jaar en hun moeders	Nederlands	Ja	Ja
Als muren kunnen praten	Verminderen en voorkomen van psychische, lichamelijke en psychosociale klachten op korte en lange termijn bij jongeren.	Jongeren 13-16 jaar	Nee	Nee	Ja
Als het mis gaat.. bel ik jou	Verdere schade bij het kind als gevolg van meer huiselijk geweld te voorkomen.	Kinderen van 0-18 jaar	Nee	Nee	Ja
Herrie in huis	Het voorkomen van het ontstaan of verergeren van ernstige psychische problemen bij kinderen en jongeren.	Jongeren	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht
Veerkracht	De veiligheid en de ontwikkeling van het kind te herstellen en te optimaliseren (fysiek, emotioneel en sociaal). De ouders te ondersteunen bij opvoeding en ouderschap na geweld. Het systeem te ondersteunen bij het herstellen van een leven zonder geweld.	Kinderen in de opvang	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht
Hé kijk mij nou	Voorkomen dat kinderen die getuige zijn geweest van geweld in hun thuissituatie, zelf in een nieuwe geweldsspiraal terechtkomen	Kinderen en hun moeders met een licht verstandelijke beperking	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht
Tijd voor toontje	De veerkracht van kinderen en vrouwen versterken.	Kinderen en hun moeders in de opvang	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht

Interventies gericht op plegers

Interventie	Doel	Doelgroep	Effectonderzoek	Onderzoek naar praktijkervaring	Onderbouwing
Niet meer door het lint	Een gedragsverandering bij de cliënt teweeg te brengen waardoor deze agressieve uitbarstingen kan voorkomen en problemen kan oplossen zonder agressie.	Mannelijke plegers huiselijk geweld	Nederlands	Ja	Ja
Samenwerk en tegen agressie	Een gedragsverandering bij de cliënt teweeg te brengen waardoor deze agressieve	Variant op 'niet meer door het lint'	Nee	Nee	Ja

	uitbarstingen kan voorkomen en problemen kan oplossen zonder agressie.	voor allochtone plegers van huiselijk geweld			
Held zonder geweld	Gedragsverandering bij de deelnemers.	Jongeren en volwassenen met agressieproblemen	Buitenlands, maar nog niet in kaart gebracht	Nog niet in kaart gebracht	Ja